

Kad slapyvardis Jurgutis priklauso Vaclovui Matulaičiui, abejojo ir jį nurodęs V. Biržiška (pažymėta klausuku). Laikraštyje „Vienybė“ (1910, Nr. 13) išspausdintoje žinutėje nurodyta autoriaus pavardė ir inicialas bei papildomos medžiagos analizė patvirtina, kad minėtu slapyvardžiu pasirašė Kazimieras Matulaitis (1868-1944). Slapyvardis O. („Viltis“, 1911), kaip rodo straipsnių turinys, kai kurie juose minimi faktai, nepriklauso O. Pleirytei-Puidienei. Taip pasirašyti straipsniai yra vedamųjų pobūdžio; matyti, kad jie rašyti redakcijos darbuotojo (vyro, o ne moters), gerai besiorientuojančio ekonomikos, ūkio srityse. Beje, autorius nurodo Lietuvos regioną, iš kurio jis kilęs ir kuris jam geriausiai pažįstamas. Viso to sugretinimas su O. Pleirytes-Puidienės biografija, jos nagrinėjama spaudoje tematika, leidžia padaryti minėtą išvadą. Deja, kas slepiasi po šiuo kriptonimu, belieka tik spėlioti. Abejotina, ar A. Piontkovskio knygos „Kaip šerti melžiamosios karvės“ vertėjas P.K. yra Petras Klimas. Susipažinus su šio veikalo publikacija periodiniame leidinyje „Žemė“ (1910), jos išanginiu straipsniu, priedais ir kt., išryškėja, kad vertėjas yra žemės ūkio specialistas, gerai išmanantis su knygos tekstu susijusius dalykus, pateikęs papildomų patarimų, reikšmingų Lietuvos sąlygomis. Petras Klimas, kaip žinoma, tuo metu buvo teisės studentas Maskvoje ir nepanašu, kad taip profesionaliai būtų domėjęs žemės ūkio klausimais. Kas galėtų būti tikrasis autorius, nustatyti taip

pat nepavyko. Be to, tikėtina, kad 1907 ir 1908 metais „Žemėje“ esantys slapyvardžiai P. Kl. ir P. Kl-s priklauso tam pačiam asmeniui. Labai abejotinas slapyvardžio S. Truputis priskyrimas S. Tijūnaičiui. Šis slapyvardis dažnai aptinkamas ne tik žodyne nurodytuose, bet ir kituose šaltiniuose ir susijęs su Pasvaliu bei artimomis vietovėmis. S. Tijūnaitis nei kilmė, nei vėlesniu savo gyvenimu su šiomis vietovėmis nebuvo taip susijęs, kad būtų galėjęs rašyti, pavyzdžiui, apie „Blaivybės“ draugijos skyriaus susirinkimą ar kitą vietinį įvykį. Panašu, kad šiuo slapyvardžiu galėjo pasirašinėti Pasvalio gyventojas P. Traškevičius, rašęs spaudoje pasirašydamas ir pavardę.

Kai ką patikslinti galima tiesiogiai peržiūrėjus šaltinius. Taip, pavyzdžiui, patikrinus knygą „Mūsų istorijos pradžiamokslis“ (1923) paaiškėjo, kad autorius joje pasirašęs slapyvardžiu J. T-kas, o ne J. T-nas, kaip nurodyta žodyne, ir yra Jonas Trečiokas, ką patvirtina ir „Lietuviškoji enciklopedija“ (Bostono). Išliko neaiškumas ir dėl slapyvardžio A. Barzdyla, kuriuo, kaip nurodyta žodyne, pasirašęs knygoje „Pražuvusieji vaikai“ (1910) Blažiejus Česnys. Tokios knygos nepavyko surasti net užregistruotos bibliografijos priemonėse. Šiuo pavadinimu knyga, išleista kaip laikraščio žydų kalba priedas, gal irgi ta pačia kalba, yra paminėta Barzdylos slapyvardžiu pasirašytame straipsnyje laikraštyje „Vienybė“ (1910, Nr.

41). Apie knygos autorių čia nekalbama, bet straipsnio turinys verčia abejoti, ar galėjo juo būti B. Česnys. Žodyno „Autorių pavardžių ir jų slapyvardžių sąrašė“ tarp kitų B. Česnio slapyvardžių A. Barzdyla nepažymėtas, bet taisymuose jo taip pat nėra.

Pasitaiko slapyvardžių, kurių nurodytuose šaltiniuose nerasta. Pavyzdžiui, Antanui Savickiui priskirto slapyvardžio Katyte 1910 m. „Lietuvos ūkininke“ neužfiksuota. Galimas dalykas, kad šiuo atveju netiksli šaltinio data, nes A. Savickis miręs žymiai anksčiau.

Pastarųjų metų darbai, ypač skirti Lietuvos genocido tyrimams, leidžia patikslinti duomenis apie autorius. Pavyzdžiui, Pranas Indriūnas miręs 1975, Stasys Kairiūkštis - 1942 (ne 1941), Petras Liepa - 1955, Mykolas Mataitis - 1942, Antanas Repšys (Repšys) gimęs 1882, miręs po 1941.

Pateikti pastebėjimai nesumenkina žodyno vertės bei sudarytojų darbo. Lietuviškųjų slapyvardžių žodynas neabejotinai pasitarnaus mokslininkams, kraštotyrininkams ir kitiems asmenims. Iš patirties galima pasakyti, kad žodyno rengėjų aktyvi veikla paskatino ir kitus imtis slapyvardžių aiškinimo arba paskelbti sukauptą medžiagą. O pataisymų ir papildymų atsiradimas ir daugiau, nes lieka dar daug neatskleistų slapyvardžių, nežinomų autorių, taip pat ir darbų žodyno sudarytojams.

MOKSLO DARBUOTOJAMS APIE ELEKTRONINIŲ IŠTEKLIŲ BIBLIOGRAFINES NUORODAS

OSVALDAS JANONIS

Vilniaus universiteto Knygotyros katedra, Saulėtekio al. 9, 2054 Vilnius, el.paštas:janonis@kvb.lt

Mokslo darbuose nuolat auga bibliografinių nuorodų ir elektroninius išteklius skaičius. Neretai iškyla klausimas, pagal kokias taisykles jas parengti. Įvairių šalių ir užsienio šaltinių lyginamoji analizė rodo, kad bibliografinės nuorodos skiriasi elementų skaičiumi, jų pateikimo tvarka, skirmenimis, žodžių santrumpų vartojimu.

Šiuo metu pasaulyje egzistuoja daug įvairių bibliografinių nuorodų mokyklų. Jų autoriai yra įvairios asociacijos, universitetai (labai paplitusi Harvardo sistema), koledžai, serialinių leidinių redaktorių kolegijos. Socialiniuose moksluose paplito Amerikos psichologijos asociacijos (American Psychological Association - APA), humanitariniuose moksluose - Dabartinės kalbos asociacijos (Modern Language Association - MLA), medicinos ir biologijos moksluose - Amerikos medicinos asociacijos (American Medical Association - AMA) bibliografinių nuorodų taisyklės. Tarptautinė standartizacijos organizacija (ISO) rengia tarptautinius bibliografinių nuorodų standartus. Kai kuriose valstybėse jos sudaromos pagal bibliotekininkų taikomas bibliografinio aprašo taisykles (taip buvo ir Tarybų Sąjungoje).

Elektroninių išteklių pasirodymas priverė rengti specialias taisykles nuorodoms į juos. Nedidelis skyrelis, skirtas elektroniniams ištekliams aprašyti, buvo įdėtas 4-ajame APA vadovo leidime¹. Daugiau vietos šios rūšies dokumentų nuorodoms skirta naujausiuose MLA vadovo leidimuose².

Bibliografinių nuorodų ir elektroninius išteklius taisyklių kūrėjai susidūrė su dideliais sunkumais, kurie pirmiausia susiję su interneto dinamiskumu. Elektroniniai dokumentai internete dažnai keičia savo adresus, neretai visai išnyksta. Jie gali būti bet kada peržiūrėti, redaguojami, taisomi (kartais iš esmės). Apskaičiuotasis interneto išteklių „pusiau suirimo“ laikotarpis yra apie ketveri metai. Todėl bibliografinėse nuorodose būtina įvesti tokius elementus, kaip sukūrimo data, adresas, žiūrėjimo data ir kt.

Trumpai palyginkime labiausiai šiuo metu paplitusias APA ir MLA taisykles.

Jose laikomasi skirtingų autoriaus nurodymo taisyklių. APA rekomenduoja po autoriaus pavardės ir kablelio nurodyti vardo inicialą. Pagal MLA taisykles vardas turi būti rašomas visas (jeigu jis dokumente nurodytas).

Skiriasi elektroninio dokumento pavadinimo nurodymas. MLA rekomenduoja jį rašyti kabutėse. Skirtinga tvarka pateikiami

ir pranešimo sukūrimo data bei pavadinimas. APA mokyklos bibliografinėje nuorodoje data rašoma pagal amerikietišką (1997, February 23), MLA - pagal europietišką tradiciją (23 Feb. 1997). MLA ilgesnius mėnesių pavadinimus įpareigoja trumpinti.

Abiejų bibliografinių nuorodų mokyklų reikalavimų skirtumus akivaizdžiai rodo žemiau pateikiami įvairių interneto informacijos išteklių aprašų pavyzdžiai³.

1. WWW puslapiai

APA:

Hendle, K.B. Internet resources for nursing students. The Nursing Page. <<http://www.carney.edu/nursing/index.html>> (1997, October 21).

MLA:

Hendle, Kevin B. „Internet resources for nursing students.“ The Nursing Page. 1997. <<http://www.carney.edu/nursing/index.html>> (21 Oct. 1997).

2. Elektroninio pašto pranešimai

APA:

Networth, K.C. <knelwo@ttu.edu> (1997, May 8). Flat-panel displays [Personal mail]. (1997, May 10).

MLA:

Networth, Karen C. <knelwo@ttu.edu> „Flat-panel Displays.“ 8 May 1997. Personal mail. (10 May 1997).

3. Išsiuntimo sąrašas (mailing lists) arba telekonferencijų grupės

APA:

Rajiv, C.V. <rajiv@comdex> (1997, May 25). Portable document formats. <techwr-1@listserv.okstate.edu> (1997, June 10).

MLA:

Rajiv, Chris V. <rajiv@comdex>. „Portable Document Formats.“ 25 May 1997. <techwr-1@listserv.okstate.edu> (10 June 1997).

4. Telnet

APA:

Center for Marine Biology. (1997, December 1). Scary sea creatures. CSU Net, telnet freenet.castleton.ca login as anon, go scc, press 2 (1997, December 21).

MLA:

Center for Marine Biology. „Scary Sea Creatures.“ CSU Net. (1 Dec. 1997). telnet freenet.castleton.ca login as anon, go scc, press 2 (21 Dec. 1997).

5. FTP saitai

APA:

Wislow, A.B. (1997, January 10). Interplanetary travel.

ftp <http://www.nasa.gov/Flight/Documents/Interp.txt> (1997, February 23).

MLA:

Wislow, Ann B. „Interplanetary Travel.“ 10 Jan. 1997. ftp <http://www.nasa.gov/Flight/Documents/Interp.txt> (23 Feb. 1997).

Lietuvoje iki 2000 metų nuorodoms galiojo bibliografinio aprašo taisyklės, vartojamos sudarant bibliotekų katalogus ir bibliografijos leidinius. Pastaruoju metu tai buvo tarptautinis standartinis bibliografinis aprašas (ISBD). Mokslo darbuotojams tai buvo gana patogu, nes jie, nesigilindami į taisyklės, galėjo imti leidinio aprašą iš bibliotekos katalogo ar bibliografijos leidinio. Tačiau, pasaulyje išsigalėjo kita tendencija: bibliografinėms nuorodoms daugelyje šalių ir tarptautiniu mastu kuriamos savos taisyklės. Lietuvos standartizacijos departamento technikos komitetas TK-47 „Bibliotekininkystė“ pritarė LST ISO 690-2 „Informacija ir dokumentai. Bibliografinės nuorodos. 2-oji dalis. Elektroniniai dokumentai ir jų dalys“, kuris skirtas elektroninių išteklių nuorodoms.

Pateikiame nuorodų į elektroninius dokumentus pagal šį standartą pavyzdžius.

1. Elektroninės monografijos

CARROLL, Lewis. *Alice's Adventures in Wonderland* [interaktyvus]. Texinfo ed. 2.1. [Dortmund, Germany]: WindSpiel, November 1994 [žiūrėta 1995 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.germany.eu.net/books/carroll/alice.html>

2. Elektroninių monografių dalys

CARROLL, Lewis. *Alice's Adventures in Wonderland* [interaktyvus]. Texinfo ed. 2.2. [Dortmund, Germany]: WindSpiel, November 1994 [žiūrėta 1995 m. kovo 30 d.]. Chapter VII. A Mad Tea-Party. Prieiga per internetą: http://www.germany.eu.net/books/carroll/alice_10.html#SEC13

3. Elektroninių monografių straipsniai

ZHUKOVSKY, Vladimir; ITKIN, Vladimir; and CHERNENKO, Lev. Helicopters the Crater. Iš *Current Digest of the Soviet Press* [interaktyvus]. Columbus (Ohio): Current Digest of the Soviet Press. 11 June 1986 [žiūrėta 1991 m. vasario 14 d.]. Accession no. 0008752. Prieiga per: DIALOG Information Services, Palo Alto (Calif.).

4. Elektroniniai serialiniai leidiniai

Journal of Technology Education [interaktyvus]. Blacksburg (Va.): Virginia Polytechnic Institute and State University, 1989- [žiūrėta 1995 m. kovo 15 d.]. Prieiga per internetą: gopher://borg.lib.vt.edu:70/1/jte ISSN 1045-1064.

5. Straipsniai

STONE, Nan. The Globalization of Europe. Harward Business Review [interaktyvus]. May-June 1989 [žiūrėta 1990 m. rugšėjo 3 d.]. Prieiga per: BRS Information Technologies, McLean (Va.).

6. Elektroniniai pranešimai

PRITCHARD, Sarah. *You request for Information about ISO Standards* [interaktyvus]. Message to: Margaret MORRISSON. 18 February 1995 [žiūrėta 1995 m. kovo 3 d.]. Asmeninis pranešimas.

Pirmoji standarto dalis su nuorodų į spaudinius taisyklėmis šiuo metu verčiama į lietuvių kalbą ir greitai bus taip pat patvirtinta kaip Lietuvos standartas.

Mokslo darbuotojai, rengdami spaudai savo straipsnius ir kitas mokslines publikacijas, turi iš anksto žinoti, kokių bibliografinių nuorodų taisyklių laikosi leidėjai ar serialinių leidinių redaktorių kolegijos, ir pagal jas sutvarkyti nuorodas. Tikėsimės, kad vis daugiau leidinių pereis prie Lietuvos standarto LST ISO 690-2 ir rengiamo LST ISO 690 „Informacija ir dokumentai. Bibliografinės nuorodos. Turinys, forma ir struktūra“. Mokslo ir mokymo įstaigų bibliotekos turi pasirūpinti, kad jose būtų pakankamas šių standartų skaičius.

¹ *Publication manual of the American Psychological Association*. 4th ed. Washington, 1994. Xxxii, 368 p.

Ši ir kitos nuorodos sudarytos pagal ISO 690 ir LST ISO 690-2.

² GIBALDI, Joseph. *MLA Handbook for Writers of Research Papers*. 5th ed. New York, 1999. Xvii, 332 p.

³ Jie paimti iš: РОЗИНА И.Н. *Оформление библиографических ссылок на электронные информационные ресурсы* [interaktyvus]. [Ростов на Дону]: Центр дистанционного обучения «Эйдос», 1999 [žiūrėta 1999 m. lapkričio 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.eidos.techno.ru/books/rozina.htm>